

Vaasan seudun Elinvoimastrategian starttityöpaja 30.1.2014 Työryhmäkeskustelujen muistio

Paikka: Vaasa-Opisto, Vaasa, klo 12-16

Muistio: Kati-Jasmin Kosonen (MAL-verkosto), Täydennykset: Seminaarin työryhmä Vaasan kaupungilta eli Nina Hautio, Susanna Slotte-Kock, Marketta Kujala, sekä Tero Piippo (MAL-verkosto) ja Panu Lehtovuori (Livady Oy).

Taustaa keskustelulle

Keskustelua taustoittivat tilaisuuden alustukset Vaasan seudun tilanteesta ja strategian pohjatyöstä (Susanna Slotte-Kock, Nina Hautio ja Markku Järvelä Vaasan kaupungilta) sekä Panu Lehtovuoren Livady Oy:stä Tulevaisuuden työpaikkoja ja Yritysvuorovaikutusta valottava alustus ([alustukset MAL-verkoston sivulla](#), linkki). Alustusten jälkeen jakaannuttiin 3 ryhmään, jossa kussakin valittiin puheenjohtaja ja kirjaaja. Puheenjohtaja-kirjaaja parit olivat seuraavat: Mikael Alaviitala – Kati-Jasmin Kosonen, Juha Häkkinen – Tero Piippo sekä Jerker Johnson – Panu Lehtovuori.

Keskustelun teemat oli ennalta jaettuun 3:en teemaan: A. Seudullisen prosessin hallintaan, B. Elinvoimatekijöihin sekä C. Houkuttelevan toimintaympäristöön. Ryhmät Alaviitala ja Häkkinen kävivät läpi ko. teemoja, ryhmä Johnson – Lehtovuori käsitteli asiaa Elinvoimatekijöiden ja Houkuttelevan toimintaympäristön teemassa Triple Helix-mallin kautta. [Triple Helix konseptista](#), linkki (englanniksi Stanfordin yliopiston sivuilla).

Tässä muistiossa käydään läpi ensin teemoissa A ryhmien Alaviitala ja Häkkinen keskustelu ja sen jälkeen kaikkien ryhmien keskustelut teemassa B ja C. Elinvoimatekijöiden ja Houkuttelevan toimintaympäristön osuuteen on siis sisällytetty Johnson - Lehtovuoren kolmois/ neloskierrepohdinnan tulokset.

Keskustelu

A. Seudullisen prosessin eteneminen ja hallinta

Hyvät esimerkit seutukehittämisestä

Hyviä esimerkkejä seutukehittämisestä löytyi keskustelijoiden mielestä useita. Erityisesti **Logistiikka-**keskuksen ja alueen muodostaminen nähtiin hyvänä kuntien ja muiden toimijoiden välisenä onnistuneena kehittämiskohteena. Alueen kehittäminen oli myös kunnolla resursoitu.

Muita onnistuneita esimerkkejä ovat mm:

- **Infra-hankkeet:** rautatien sähköistys Seinäjoki-Vaasa, VT 3 kehityshanke (Vaasa, Mustasaari, Laihia)
- **Vaasa-Uumaja laivayhtiön perustaminen ja säännöllisen lauttaliikenteen varmistaminen** (Wasaline m/s Wasa Express). Ympärivuotinen liikenneyhteys mahdollistaa syvenevää yhteistyötä Pohjoismaiden välillä, yhteydet Ruotsiin ja edelleen Norjaan. Laivaliikenne on selkeä mahdollistaja, hyötyjiä on monella sektorilla.
- Matkailun kehittämissyhtiö **Vaasan Seudun Matkailu Oy** vuoden 2014 alusta lähtien (Vaasa, Mustasaari, Vöyri, Isokyrö, Laihia, Maalahti, Korsnäs ja Närpiö)

Seudullisen yhteistyön onnistumisen edellytyksinä nähtiin enenevä ja syvenevä vuoropuhelu eri toimijoiden kesken, niin kuntien, kuntien ja yritysten kuin kuntien ja valtion välillä. Valtiota tarvitaan esim. infra-hankkeiden osarahoittajana, mutta myös lainsäädännöllistä tukea antavana. Tällä hetkellä lainsäädäntö nähdään usein rajoittavana, esim. ELY-keskuksen päätökset maankäytön hankkeissa. Kysymys ei ole siis pelkästään seudun kuntien välisestä yhteisymmärryksestä toimenpiteiden laadussa, vaan seudun ja valtion välisestä yhteisymmärryksestä hyvistä hankkeista. Valtion suunnalta on vain vähän odotettavissa resursseja alueellisiin hankkeisiin, .

Toimintatapojen osalta seudullinen yhteistyö vaatii onnistuakseen lisääntyvää vuoropuhelua, erityisesti konkreettisissa hankkeissa ja toimissa. Tällöin osapuolilla on nähtävillä kaikkien osapuolten yhteinen etu ja vahva **yhteinen tahtotila** muodostuu helpommin kuin muutoin. Pelkästään strategisella tasolla keskusteltaessa yhteistyön hyötyjä voi olla vaikeampi hahmottaa. Toinen vaihtoehto on kääntää yhteistyö näkymään ulospäin, yhteisenä markkinointina, lobbauksena ja näkyvyyden hakemisena kansallisesti ja kansainvälisesti. Strategiatason yhteistyöhön kannustava tekijä voi olla myös seutua yhdistävä **uhka** (valtion tai globaalien markkinoiden taholta).

Yhteistyön ja tahtotilan taustalle tulisi saada yhteinen näkemys seudun oikeasta suunnasta – onko se globaalien markkinoiden mukana kasvu vai onko se tehdä arki ja asuminen seudun ihmisille helpoksi ja houkuttelevaksi (onnelliset ihmiset)?

Yrityselämän parempi huomioiminen suunnittelussa?

Yritysten sitouttamiseksi tulisi järjestää lisää yhteisiä tapaamisia, neuvotteluja ja foorumeita. Myös uudet toimintatavat ovat tervetulleita. Vuoropuhelun ei silti pitäisi olla satunnaista ja tai tempoilevaa vaan kestävä ja jatkuvaa dialogia. Vuoropuhelun käymisen teemoissa on hyvä olla yhteinen tahtotila ja todelliset kiinnostuksen kohteet, jotta yritykset kiinnostuvat ja kokevat yhteiset foorumit tärkeiksi vaikuttamisen paikoiksi. Face-to-face kontaktoinnin lisäksi uudet teknologia-pohjaiset foorumit ovat mahdollisia, esim. Älykkään Erikoistumisen Foorumi. Pohjalle tarvitaan systemaattisen tiedon keräystä yritysten tarpeista.

Isoimmat yritykset ovat useimmiten kiinnostuneita yliopisto- ja korkeakoulukehittämisen teemoista ja yhteistyöstä kun taas pienemmät hakeutuvat yhteistyöhön kuntien elinkeinotoimijoiden,

ammattikorkeakoulun ja ammattiopistojen puoleen. Olennaista on löytää oikeat verkostojen solmukohdat ja oikeat henkilöt organisaatioissa kanssakäymiseen eri foorumeille.

Maankäytön ja kaavoituksen osalta tuloksen pitäisi olla ennakoitavissa myös elinkeinoelämän näkökulmasta. Tällä hetkellä yritykset ja maankäytön suunnittelijat tekevät paljon pohjatyötä suunnittelua ja kaavoitusta varten. Taustalla saattaa olla jo yhdessä valmisteltu näkemys toimipaikkojen sijainnista, kehitettävistä alueista ja mahdollisuuksista. Tuloksena voi olla, ettei ehdotettu suunnitelma tai kaava menekään läpi. Tilanne aiheuttaa elinkeinoelämän näkökulmasta turhautumista, viivästyksiä ja toisinaan myös liiketoiminnan edellytysten menetyksiä.

B. Elinvoima ja sen osatekijät

Tulevaisuuden työ

Tulevaisuuden työtä luonnehtii keskustelijoiden mukaan syvenevä integraatio tietotekniikkaan, teknologioiden hyödyntäminen uusilla aloilla ja palveluissa. Tietointensiivinen palvelutyö on erityinen kasvuala ja vaatii joustavuutta ja monimuotoisuutta tilojen suhteen (väliaikaistilat, loftit, muuntotilat). Koti ja työpaikka voivat olla samassa paikassa tai vähintään lähekkäin. Luovalla työllä on hyvät kasvumahdollisuudet. Otaksuttavaa on, että iso osa tulevaisuuden työstä syntyy nykyään naisten aloina pidettäville aloille erilaisina pätkätoinä, osa-aikaisuuksina, osuuskuntina tai freelance-toimintana ja yleisesti epätyypillisinä työsuhteina. Nuorille tämä on tuttua ja sopinee, mutta miten alanvaihtajat, paluumuuttajat uranvaihtajat sopeutuvat tilanteeseen?

Tuotannolliseen toimintaan liittyvä palvelutyö lisääntyy, yritykset ulkoistavat yhä enenevässä määrin toimintojaan ja muodostuvat tilaajaorganisaatioiksi, palveluyritykset muodostuvat näiden yhteyteen. Jos palvelutyö ei liity yrityksen ydintoimintoihin, se voidaan tilata kauempaakin, mutta esim. tuotesuunnittelun tulisi saada tilat läheltä tuotantoa yhteistestausta ja -kehittelyä varten. Vihreät alat, kierrätys, jätehuolto, energian yhteistuotanto ovat kasvualoja, joilla on kiinteä suhde tuotannon ja palvelujen välillä.

Suurten globaalien yritysten läsnäolo alueella on tällä hetkellä vakautta tuova etu ja vetovoimatekijä. Mutta miten varautua suurten toimijoiden mahdollisiin yritysmuutoksiin? Miten käy kehittyvien ja osaavien alihankintaverkostojen, jos isot tilaajat siirtyvät pois, onko alihankkijoilla, pk-yrityksillä, spinoffeille riittävästi kykyä ja halua seurata esim. kasvumarkkinoille tai muualle Suomeen ja Pohjoismaihin? Mistä silloin löytyy uusille yrityksille kasvualusta? Toisaalta yhteydet Ruotsiin ja Norjaan (sekä Venäjälle) tuovat uusia mahdollisuuksia. Pohjoismainen kielialue, ajattelutavat ja liiketoimintatavat ovat yhteisiä, niistä muodostuu kanssakäymisen helppous.

Uusi työ syntyy lähituotannosta ja -palveluista: matkailu, terveys ja hyvinvointi (Wellness ja terveysturismi), luovat ja elämyksiä tuottavat alat, puhdas lähiruoka ja elävä maaseutu ja rannikkoseutu. Näihin palveluihin suuntautuva koulutus ovat tulevaisuuden mahdollisuuksia. Korsnäsin lähituotantokeskus lähiruoalle ja Maailmanperintökohteen hyödyntäminen ovat hyviä esimerkkejä konkreettisista mahdollisuuksista. Pk-yritystoiminta korostuu jatkossa. Alueella tulisi olla valmiuksia monipuolisesti panostaa pk-sektorin toimintaedellytysten parantamiseen ja kasvun mahdollisuuksiin mm. korkeakoulu yhteistyön kautta.

Korkeakoulu yhteistyö ja opiskelumarkkinointi

Korkeakouluja on alueella useita: Vaasan yliopisto, Åbo Akademi, Hanken, Helsingin yliopisto, Vaasan amk ja Novia. Osa näistä on muualla toimivien korkeakoulujen filiaaleja ja sikäli herkkiä siirroille ja lakkautuksille. Korkeakoulujen koulutusalat toimivat laajalla spektrillä, mutta samalla selkeitä keskittyviä ei pääse syntymään (fragmentoituminen). Teknillisen tiedekunnan ohuus on myös ongelma. EnergyVaasa on tehnyt hyvää työtä kumppanuuksien etsinnässä, puuttuva osaaminen on koettu hakea sieltä missä sitä on tarjolla.

Korkeakouluja on siis paljon, mutta niiden tulisi tehdä entistä enemmän yhteistyötä ja mietittävä yhteisiä tai rajapintahyötyjä. Nyt korkeakoulujen osaaminen hajaantuu useille eri aloille eikä yhteydenpitoa välttämättä ole (oppia Yliopistokeskuksista?). Onko korkeakoulujen ja muiden sektoreiden välinen vuoropuhelu riittävällä tasolla ja houkuttaako se lisää osaajia seudulle?

Koulutuslinjojen tarkastelua tulisi myös uskaltaa käydä syvällisemmin. Koulutuspaikkojen ja linjojen sekä elinkeinoelämän tarpeet eivät välttämättä kohtaa. Alemmalla koulutustaustalla, esim. AMK- tai opistotasolla monet teollisuuden ja yritys-elämän kaipaamat paikat jäävät täyttymättä, koulutus ei vedä. Sen sijaan matkailuala vetää hyvin. Joten voi kysyä työllistyvätkö opiskelijat riittävästi koulutuspaikkakunnallaan vai lähtevätkö pois (kirjaajan huomautus: tilastoluvut, mitä sanovat?) Toisaalta, löytävätkö suomenkieliset opiskelijat muualta Suomesta Vaasan koulutustarjonnan eli tulisiko tarjota korkeakouluopiskelijoillekin intensiivikursseja ja kielikylpytoimintaa?

C. Houkutteleva toimintaympäristö

Hyvää

Hyvän toimintaympäristön määrittely nostatti vilkkaan keskustelun ryhmissä. Toimintaympäristö voidaan jakaa tarkoituksenmukaisuuden mukaan: 1. **työntekijöille ja asukkaille näyttäytyvä** hyvä ympäristö muodostuu helposti hallittavasta arjesta, hyvästä elinympäristöstä ja seudun kompaktista rakenteesta, 2. **seudulla jo toimivien yritysten ja hallinto-organisaatioiden näkökulmasta** taas välittömänä ja sujuvana kanssakäymisenä (kaikki sujuu) sekä 3. **ulkopuolisille** osaavina korkeatasoisina kumppaneina ja kiinnostavina kasvavina sektoreina (energia, Wellness, matkailu, lähiruoka, elämystuotanto). Uusien avauksien mahdollistajana nähtiin erityisesti ympärivuotinen Vaasa-Uumaja laivayhteys. Opiskelijoita on alueella paljon, mutta ovatko he aloilla, jotka tukevat näitä uusia kasvualoja?

Kulttuuriympäristö näyttäytyy keskustelijoille hyvänä sekä fyysisesti että sosiaalisesti, fyysiseen kulttuuriympäristöön on panostettu ja panostetaan ja seudun toimijoiden kulttuuri-identiteetti on hyvä. Seudulla on myös säilytetty paljon omaleimaista kaupunki- ja kyläympäristöä, mikä lisää viihtyisyyttä ja perinnetietoutta. Elävän rannikkoseudun ja meren läheisyys nähtiin yleisenä voimavarana.

Kehitettävää

Kaikissa osa-alueissa nähtiin myös kehitettävää. Kaupungistuminen ja tiiviimpi rakenne on otettava haltuun. Samalla on lisättävä elämyksellisiä paikkoja ja mahdollisuuksia, monipuolisten kaupunkitiloja tapahtumille, kulttuurille ja elämyksille, ja uusien ideoiden synnyttämiseksi. Vaasan keskusta on jo nyt palveluiden ja toiminnallisuuden osalta vetovoimainen (ja kehittyy kovaa vauhtia), mutta elämyksellisyyttä ja siihen soveltuvia paikkoja tarvitaan lisää. Erityisesti toivottiin paikkaa konserteille, kevyelle musiikille (esim. Musiikkitalo tai -sali), jäähallia, golf-rataa ja yleensäkin korkealaatuisen vapaa-ajan viettopaikkoja. Mm. Raviradan hyödyntämisessä saatetaan jäädä puolitiehen, vastaavia paikkoja ei tulisi kaavoittaa vain asumiselle.

Houkuttelevuuden kannalta viihtyisiä, elämyksiä tuottava kaupunkiympäristö houkuttaa ja juurruttaa osaavaa työvoimaa. Lisäksi tarvitaan monipuolisia asumismahdollisuuksia, pieniä ja suuria asuntoja myös vuokrattavaksi, maahanmuuttajille esim. suuria vuokra-asuntoja hyvillä paikoilla. Maahanmuuttajien kotouttamiseen on panostettava nykyistä enemmän. Vierailuille yritysten ja korkeakoulujen avainhenkilöille tulisi olla laadukkaita ja tilavia asuntoja. Käytännön toimintana tulisi tarjota yrityshotelleja tutkijoille ja yrittäjille ”yrityshotelleja” joissa voi majoittua ja työskennellä väliaikaisesti, mutta silti pitempiä pätkiä.

Kielikysymykset

Hyvän ja houkuttelevan toimintaympäristön näkökulmasta kaksikielisyys on arvostettua kulttuuriperintöä. Kaksikielisyys nähtiin vahvuutena ja arvostusta herättävänä omaleimaisena kulttuuripiirteenä, mutta myös haasteena ulkopuolisiin nähden: miten kuvata monipuolisia mahdollisuuksia suomenkieliselle väestölle esim. sisämaan kaupungeissa? Miten tuoda esille rento suhtautuminen kielikysymykseen, molemmilla kotikielillä pärjää mukavasti vaikkei täydellisesti osakaan puolin ja toisin? Ulkomailta muuttaville maahanmuuttajille tai paluumuuttajille tämä ei keskustelun mukaan ole kynnyskysymys, koska yhdelläkin kotimaisella kielellä pärjää, tai jopa englannilla seudun monikulttuurisessa ja kansainvälisessä ilmapiirissä. Toisaalta maahanmuuttajien osuus väestöstä on suuri ja kasvaa edelleen. Seutu ei ole välttämättä osannut huomioida Pohjoismaiden tai EU:n/ETA-alueen ulkopuolelta tulevien ryhmien tarpeita. Esimerkiksi englanninkielisten koulujen, päiväkotien, keskusteluryhmien ja tapaamispaikkojen tarjonta voi olla puutteellista tai tieto niistä puuttuu.

Ensisijaiset investointikohteet alueella

Investointikohteina yleisellä tasolla nostettiin esille metallialan yhteistyö, energiaklusteri laajasti, tuulivoima-alueet, keskustat työpaikka-alueina, satama-alue, matkailukohteet, erityisesti urheilu, musiikki ja kulttuurikohteet, esim. urheilu-, viihde-, luontomatkailu, esim. Maailmaperintökohde. Joitakin yksittäisiä paikkoja nousi esille, joissa on paljon mahdollisuuksia, mutta joita ei ole vielä hyödynnetty kovin laajasti:

- **Vaskiluodon satama-alue**, vain vajaat 2 km keskustasta (paljon mahdollisuuksia!).
- **Raviradan kaavoitus**, sekoittuneet alueet kaupalle ja asumiselle, lisää tehoa, tiiviimpää ja kaupunkimaisempaa rakennetta.
- Perheille matkailuun ja oleskeluun sopivia vapaa-ajanviettopaikkoja, esim. **Maailmaperintökohteen markkinoinnin kautta**.

Investoijien houkuttelu

Investoijien houkuttelussa nähtiin tärkeäksi jo olemassa olevien kärkien vahvistaminen ja em. mahdollisuuksien hyödyntäminen täyspainoisesti. EnergyVaasa ja energiaklusteri laajasti, korkeatasoinen osaaminen, spinoffit ja hyvä toimintaympäristö ovat kärjessä houkuttelun sisältöinä. Yritystoiminta on erityisen vahvaa, kärkenä ABB:n kaltaiset globaalit toimijat. Isot alan yritykset muodostavat riittävän ison houkuttelupohjan sekä kriittisen massan spinoffeille ja kehittyville alihankintaverkostoille. Ne toimivat myös vetoapuna pohjoismaalaisille tai globaaleille markkinoille. Myös julkisen sektorin toimijoilla on vahva edustus ja toimintakenttä Vaasassa: korkeakoulu ja yliopistot, oikeusistuimen eri asteet, markkinointia VASEK:n kautta: lentoasema, logistiikka, Vikbyn yritysalueet. Sellaisten yksiköiden houkuttelu, joissa pääkonttori on muualla, voi silti olla riskialtista. Jos isot yritykset siirtyvät pois alueelta eikä uusia saada houkuteltua, mistä rajapintainnovaatiot ja kasvuyritykset löytyvät?

Maankäytön suunnittelulla voi tukea ulkopuolisten investoijien houkuttelua ja tulevaisuuden elinvoimatekijöihin varautumista monella tavalla. Ennalta on syytä varautua systemaattiseen markkinatiedon ja muiden kaupunkiseutujen vertailutiedon hankintaan, markkinointisuunnitelman laadintaan, suunnitelman mukaisten verkostojen luontiin ja toiminnan asianmukaiseen resursointiin.

Yritysalueiden profilointi

Yritysalueiden profilointi herätti keskustelua,. Yhtäältä se nähtiin Elinvoimastrategiatyön tärkeänä tuloksena yhdessä seudullisen markkinoinnin kanssa. Toisaalta profiloinnissa nähtiin riski yksipuolistaa aluetarjontaa liikaa yrityksille (kiinnostavatko riittävästi) sekä varata isoja alueita vääriin ja kiinnostamattomiin kohteisiin (muuttuvat tarpeet). Profilointityötä varten tarvitaan riittävät resurssit sekä **seudullista keskustelua** ja ajatustenvaihtoa tarpeista ja mahdollisuuksista. Voi olla, että myös kuntien välisiä sopimuksia tarvitaan.

Keskusteluun nostettiin näkemys yritysten halusta sijoittua keskittymiin ja lähelle ihmisvirtoja - ”yritykset haluavat keskelle toria”. Yritykset siis haluavat mahdollisimman keskeisille paikoille hyvien liikenneyhteyksien varsille. Tällöin kaupunkirakenteen ulkopuoliset yritysalueet eivät välttämättä olekaan kiinnostavia.

Alueen imagon kehittäminen ja markkinointi

Alueen imagoa tulisi kirkastaa ja tehdä selvemmin näkyväksi minkälainen alue on, miten hyvät toimintamahdollisuudet siellä on sekä yrityselämälle että asukkaille. Näkyvyyttä kansallisesti ja kansainvälisesti tulisi lisätä, markkinointiin ja mediakeskusteluun tulisi panostaa selvästi enemmän. Jotkin yksittäiset toimijat ovat tehneet hyvää työtä (esim. EnergyVaasa), mutta alueen mahdollisuuksia täytyisi markkinoida myös laajemmin. Kansallisesti tarvitaan myös enemmän leivän ja sirkushuvien mainostamista; liigaurheilua, elämyksiä ja kulttuuri-, musiikki-, ja urheilutapahtumia.

Markkinointia myös Pohjanmaata kauempaa tulisi ainakin tehdä. Keskustelussa nähtiin muualle lähtevät ja paikkakunnalle tulevat opiskelijat myös markkinaviestinnän lähettiläinä seudusta, voivat luoda hyvää kuvaa Vaasan seudusta omissa verkostoissaan ja toimia siten houkuttelijoina. Alumni- ja opiskelijamarkkinointia voisi tältä pohjalta edistää. Mediyhteyksiä on vahvistettava, jotta kriittisestä otteesta päästään kehittämisotteeseen ja saadaan myönteiset olosuhde- ja kehitysnäkökulmat esiin.